

แนวทางการพัฒนาและการขยายผลในอนาคต

ผลักดันให้เกิดความพร้อมในการปรับเปลี่ยนประเภทการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับน้ำจากพื้นที่เกษตรใช้น้ำมากไปสู่การใช้น้ำน้อย

การให้คำแนะนำการจัดเก็บค่าใช้น้ำบาดาลให้เหมาะสมกับการใช้และพืชที่เพาะปลูก เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ และเป็นปัญหาในการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกร

กำกับดูแลด้านวิชาการและเฝ้าระวังเพื่อให้การใช้น้ำบาดาลในพื้นที่ที่มีความต้องการในการใช้น้ำบาดาลสูง โดยเฉพาะรูปแบบที่ 1 หากพบว่ามีความเสี่ยงที่อาจส่งผล จะต้องให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่

ควรทบทวนโครงการเกษตรฯ รูปแบบที่ 2 ในอนาคต ให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ เช่น การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาต่อยอดในพื้นที่โครงการเดิมโดยการติดตั้งพลังงานแสงอาทิตย์หรือเชื่อมต่อระบบไฟฟ้าในพื้นที่ที่ปัจจุบันไฟฟ้าเข้าถึง เป็นต้น

การวางแผนทางการดำเนินโครงการ เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาประเทศ เช่น พื้นที่เกษตรยุคใหม่ พื้นที่ที่รัฐมีการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พื้นที่เกษตรอินทรีย์ การพัฒนาในพื้นที่ที่เกษตรกรมีรายได้สุทธิต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยหรือมีครัวเรือนยากจน

การอบรมให้ความรู้ด้านการซ่อมบำรุงให้กับเกษตรกร โดยร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสร้างช่องทางการติดตามข่าวสารและการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการซ่อมบำรุง มีถามตอบ (Q&A) หรือ กลุ่มไลน์ กลุ่มเฟซบุ๊กของเกษตรกรผู้ใช้น้ำบาดาล ซึ่งสามารถใช้ช่องทางดังกล่าวส่งเสริมด้านการบริหารจัดการน้ำบาดาลที่ดีให้กับเกษตรกรได้ เช่น การประชาสัมพันธ์พื้นที่ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในแต่ละด้าน การให้ความรู้เทคนิคการซ่อมบำรุงต่างๆ การนำเสนอกรณีต้นแบบของโครงการที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

..น้ำบาดาลเพื่อการเกษตร....

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

26/83 ซอยท่าบ่อผู้หญิงพหล (งามวงศ์วาน 54) ถนนงามวงศ์วาน
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทร 02 666 7000 โทรสาร 02 666 7055
www.dgr.go.th

รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำบาดาลจากโครงการพัฒนา แหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

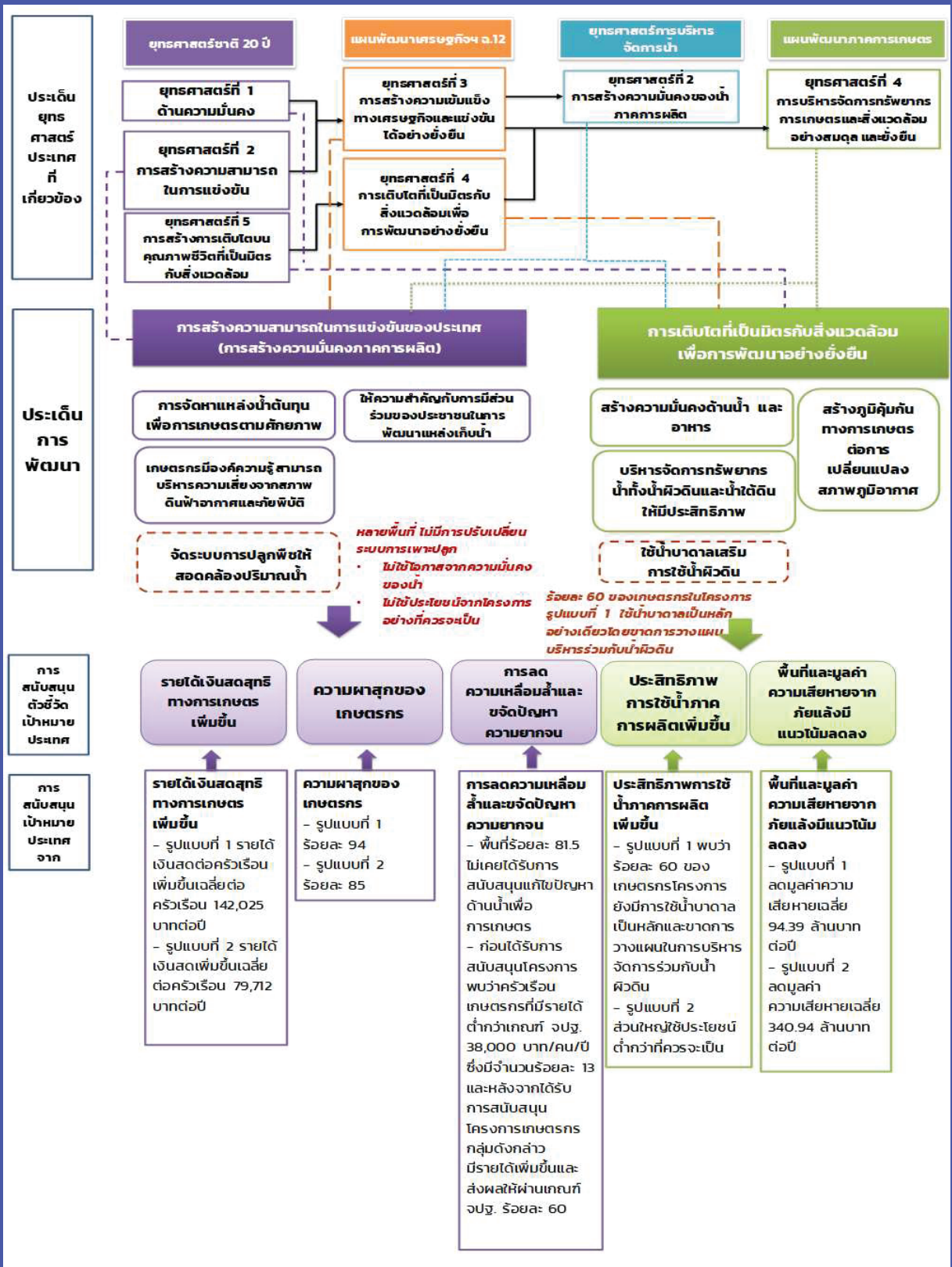

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง
กับความเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาประเทศ

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้พื้นที่ทำการเกษตรได้รับการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล ลดความเสี่ยงในการทำเกษตรกรรม บรรเทาความเสียหายของผลผลิตจากการประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ เสริมความมั่นคง อาชีพเกษตรกร และนับแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 – 2559 มีพื้นที่โครงการที่กรมทรัพยากร น้ำบาดาลได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรรวมทั้งสิ้น 3,879 แห่ง จากการศึกษาวิเคราะห์โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง เพื่อพิจารณาความสอดคล้องเชื่อมโยงในการสนับสนุน ยุทธศาสตร์ประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำ และแผนพัฒนาภาคการเกษตร สรุปประเด็นแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง และเป้าหมายประเทศที่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรสามารถสนับสนุนยุทธศาสตร์ 2 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 2) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน และจากการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรที่ผ่านมามีความก้าวหน้าในการสนับสนุน เป้าหมายสำคัญการพัฒนาประเทศ ดังนี้

- **รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้น** : รายได้เงินสดต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อครัวเรือน 142,025 บาทต่อปี (รูปแบบที่ 1) และรายได้เงินสดเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อครัวเรือน 79,712 บาทต่อปี (รูปแบบที่ 2)
- **ความผาสุกของเกษตรกร** : เกษตรกรมีความผาสุกกับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 94 (รูปแบบที่ 1) และร้อยละ 85 (รูปแบบที่ 2)
- **การลดความเหลื่อมล้ำและขจัดปัญหาความยากจน** : พบว่าพื้นที่ร้อยละ 82 ไม่เคยได้รับการสนับสนุนแก้ไขปัญหาด้านน้ำเพื่อการเกษตร และก่อนได้รับการสนับสนุนโครงการพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. 38,000 บาท/คน/ปี ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 13 และหลังจากได้รับการสนับสนุนโครงการเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวมีรายได้เพิ่มขึ้นและส่งผลให้ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ร้อยละ 60
- **ประสิทธิภาพการใช้น้ำภาคการผลิตเพิ่มขึ้น** : ร้อยละ 60 ของเกษตรกรโครงการรูปแบบที่ 1 ยังมีการใช้น้ำบาดาลเป็นหลักและขาดการวางแผนในการบริหารจัดการร่วมกับน้ำผิวดิน ในขณะที่รูปแบบที่ 2 เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น
- **พื้นที่และมูลค่าความเสียหายจากภัยแล้งมีแนวโน้มลดลง** : ลดมูลค่าความเสียหายเฉลี่ย 94.39 ล้านบาทต่อปี (รูปแบบที่ 1) และลดมูลค่าความเสียหายเฉลี่ย 340.94 ล้านบาทต่อปี (รูปแบบที่ 2)

แผนภาพความเชื่อมโยงสอดคล้องกับเป้าหมายประเทศ

ปัญหาที่พบหลังส่งมอบโครงการที่ส่งผลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม

- โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลฯ รูปแบบที่ 1 ประสบความสำเร็จสูงกว่ารูปแบบที่ 2 เนื่องจากทวาระระบบการจัดการและระบบการกระจายน้ำที่ส่งผลให้ช่วยเพิ่มศักยภาพการทำเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- การใช้ประโยชน์จากโครงการรูปแบบที่ 2 ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการสร้างโอกาสทางเกษตรกรรมอย่างที่ควรจะเป็น เนื่องจากความไม่สะดวกในการใช้งาน ตลอดจนรูปแบบการใช้ที่ดินทุนน้ำบาดาลที่สูง โดยพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเป็นพื้นที่ที่มีการขยายผลต่อยอดจากโครงการ เช่น มีไฟฟ้าเข้าถึงในภายหลังและเชื่อมต่อไฟฟ้า หรือมีการติดตั้งพลังงานแสงอาทิตย์
- การออกแบบในลักษณะการรวมกลุ่มเกษตรกรและเมืองค้กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการและการดูแลหลังส่งมอบโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- อัตราการเก็บค่าใช้น้ำบาดาลของโครงการรูปแบบที่ 1 ขึ้นอยู่กับกลุ่มเกษตรกรจะตกลงกัน โดยจากการสำรวจพบว่าอัตราค่าเก็บที่ 2 – 7 บาทต่อยูนิต ซึ่งบางพื้นที่ที่เก็บค่าใช้น้ำในอัตราต่ำเกินไป ก็จะมีปัญหาในการซ่อมบำรุงหรือพื้นที่ที่เก็บอัตราค่าน้ำสูงเกินไปเกษตรกรก็จะไม่ใช้น้ำ
- ผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้ครัวเรือนอยู่ในช่วง 50,000 – 200,000 บาทต่อปี กล่าวคือ เป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่เกษตรกรรมจำนวน 5-15 ไร่ สะท้อนให้เห็นว่าการสนับสนุนโครงการเน้นไปที่การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันมากกว่าการเน้นการจัดความยากจน

ผู้รับผิดชอบและจัดเก็บข้อมูล :

ผู้รับผิดชอบโครงการ : กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กองแผนงาน

ผู้จัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล : บริษัท กริส คอร์ปอเรชั่น จำกัด